

Belediyelerin Borç Ödeme Gücünün Analizi: Muğla-Sakarya Belediyeleri Örneği

DOI: 10.26466/opus.769657

*

İrfan Özen *

* Dr., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi/Datça Kazım Yılmaz Meslek Yüksekokulu, Muğla/Türkiye

E-Posta: irfanozen@mu.edu.tr

ORCID: [0000-0003-4307-2306](https://orcid.org/0000-0003-4307-2306)

Öz

Kaynakların etkin kullanımı, kâr amaçlı işletmelerde olduğu kadar kâr amacı bulunmayan kurumlarda da önemli konulardan biridir. Kaynak kullanımında etkinliğin sağlanması için mevcut durumun ölçülmesi, amaçlardan sapma bulunan noktalarda ise gelecekte kaynak kullanımında etkinliğin sağlanması amacıyla gerekli önlemlerin alınması gerekir. Kurumların mevcut ve geçmiş finansal performanslarının ölçülmesi ve gelecekle ilgili tahminlerde bulunulması amacıyla çeşitli mali analiz teknikleri kullanılmaktadır. İşletmelerde uzun süreden beri kullanılan bu analiz tekniklerinin kamu yararına hizmet sunan kurumlarda da son dönemlerde kullanımı yaygınlık kazanmıştır. İşletmelerde olduğu gibi kâr amacı gütmeyen kurumlarda da yaygın olarak kullanılan analiz tekniklerinden biri oran analizidir. Çalışmada, Sayıştay denetiminde kullanılan ve kurumlar tarafından sunulan 2018 yılına ait bilanço verilerinden hareketle, nüfusları yakın Muğla ve Sakarya illerindeki büyükşehir belediyeleri ve bu belediyelere bağlı 12 ilçe belediyesinin likidite ve mali yapı oranları hesaplanmıştır. Analizde, sık kullanılan oranlarla birlikte TCMB'nin sektör analizinde kullandığı işletmelerin borç ödeme gücünü belirlemede kullanılan oranlar esas alınmıştır. Küçük farklılıklar olmakla birlikte Sakarya ve Muğla illerindeki belediyelerin kısa ve uzun vadeli borç ödeme güçlerinin yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Oran Analizi, Likidite Oranları, Mali Yapı Oranları, Belediyelerin Borç Ödeme Gücü.*

Analysis of Municipalities' Debt Payment Power Example of Muğla-Sakarya Municipalities

*

Abstract

Effective use of resources is one of the important issues in non-profit organizations as well as in profit-making businesses. In order to ensure effectiveness in the use of resources, necessary measures should be taken in order to measure the current situation and to ensure effectiveness in the future use of resources in cases where there is a deviation from the objectives. Various financial analysis techniques are used to measure the current and past financial performances of institutions and to make predictions about the future. These analysis techniques, which have been used in businesses for a long time, have become widespread recently in institutions that serve the public interest. One of the analysis techniques commonly used in non-profit organizations as well as businesses is ratio analysis. In the study, the liquidity and financial structure ratios of the metropolitan municipalities in Muğla and Sakarya provinces and 12 district municipalities affiliated to these municipalities were calculated based on the 2018 balance sheet data used by the institutions and submitted by the institutions. In the analysis, together with the frequently used rates, the rates used to determine the debt payment power of the enterprises used by the TCMB in the sector analysis were taken as basis. Although there are minor differences, it has been determined that the municipalities in Sakarya and Muğla provinces have high short and long term debt payment powers.

Keywords:

Ratio Analysis, Liquidity Ratios, Financial Structure Ratios, Municipalities' Debt Payment Power.

Giriş

Hem işletmeler, hem de kâr amacı gütmeyen kurumlar mali yapılarını ve faaliyet sonuçlarını belirli dönemlerde paydaşlarına ileterek bilgi paylaşımında bulunmaktadır. Bu bilgi paylaşımı, işletmelerde bu bilgilerden hareketle karar almak isteyen ilgililerin ihtiyaçlarını karşılamak, kâr amacı gütmeyen kurumlarda ise “şeffaflık ve hesap verilebilirliği” sağlamak amacıyla gerçekleştirilmektedir.

Hem işletmelerde hem de kâr amacı gütmeyen kurumlarda, farklı gerekçelerle paylaşılan bilgilerin kullanıcıların ihtiyaçlarını karşılayabilmesi için bu bilgilerin ne anlama geldiğinin çeşitli teknikler kullanılarak analiz edilmesi ve bilgiler arasındaki ilişkinin ortaya konulması gerekmektedir. Bu amaçla, kurumlar tarafından açıklanan mali tablolar analiz edilerek daha detaylı, anlaşılabilir ve kullanılabilir bilgiler elde edilebilmektedir.

Uzun yıllardır işletmeler tarafından kullanılan mali analiz tekniklerinin son dönemlerde kâr amacı gütmeyen kurumlarda da yaygınlık kazanması, bu kurumların mali tablolarından da daha detaylı ve kullanılabilir bilgilerin edinilmesine olanak sağlamaktadır. Bu kapsamda diğer analiz teknikleriyle birlikte özellikle oran analizi, hem işletmelerin hem de kamusal hizmet sunan kurumların mali tablolarına ilişkin önemli bilgilerin elde edilmesinde ilgililere büyük kolaylıklar sağlamaktadır.

Kurumların faaliyetlerini sürdürmesinde ya da yeni yatırımlar yapmasında iki temel fon kaynağından yararlanılmaktadır. Bu kaynaklardan biri özkaynaklar, diğeri ise yabancı kaynaklardır. Her iki kaynağı kullanmanın da avantaj ve dezavantajlarının bulunduğu söylenebilir. Bu nedenle her iki fon kaynağının da belirli oranda birlikte kullanılması, kurumların faaliyetlerinde etkinliğin sağlanmasına katkı sunabilir. Kurumların fazla yabancı kaynak kullanımı, likidite ihtiyaçlarını artırmanın yanında mali yapının da bozulmasına neden olabilir. Faaliyetlerin yürütülmesinde ve yeni yatırımların yapılmasında fazla özkaynak kullanımı ise gelecekte ortaya çıkacak fırsatların kaçırılmasına ya da alternatif maliyetin yükselmesine neden olabilir. Kurumların her iki fon kaynağının da kullanımında fayda-maliyet analizini yaparak hareket etmesi gerekecektir.

Yabancı kaynak kullanımı, belirli bir süre sonra anapara ve faiziyle birlikte geri ödemeyi gerektirdiği için kurumların borçlanma kararında bu noktaya

özellikle dikkat etmesi gerekmektedir. Yani kurumların borç ödeme ve faizi karşılama gücü kapsamında yabancı kaynak kullanımına yönelmesi gerekir.

Borcun sürdürülebilirliği, kurumların borç ödeme gücünü göstermektedir. Borç ödeme gücünün belirlenmesinde çeşitli ölçütler kullanılmakla birlikte, kısa ve uzun vadeli borç ödeme gücünün belirlenmesinde genellikle likidite ve mali yapı oranları kullanılmaktadır. Çalışmada, belediyelerin borç ödeme gücünün belirlenmesi amacıyla nüfusları birbirine yakın (Muğla - 938.751, Sakarya - 990.214) iki ildeki büyükşehir ve ilçe belediyelerinin bilanço verilerinden hareketle likidite ve mali yapı oranları analiz edilmiştir.

Çalışmanın amacı, Muğla ve Sakarya büyükşehir belediyesi ve bunlara bağlı 12 ilçe belediyesine ilişkin bilançolar esas alınarak hesaplanan likidite ve mali yapı oranlarından hareketle bu belediyelerin borç ödeme gücünü analiz etmektir. Çalışma kapsamında belediyelere ilişkin bilançolar, Sayıştay denetiminde kullanılan ve kurumlar tarafından sunulan 2018 yılı dönem sonu bilançolarıdır. Kısa ve uzun vadeli borç ödeme gücünün belirlenmesinde, sık kullanılan oranlarla birlikte TCMB'nin sektör analizinde kullandığı oranlar esas alınmıştır.

Literatür Özeti

İşletmelerde mali tablo analizleri uzun yıllardır çeşitli amaçlar için kullanılsa da kâr amacı gütmeyen kurumlarda mali tablolar analizinin yeni olduğu söylenebilir. Bu nedenle kâr amacı gütmeyen kurumlarla ilgili hem akademik alanda, hem de uygulamada yeterli sayıda çalışmanın olduğunu söylemek oldukça güçtür. Buna rağmen özellikle son yıllarda akademik alanda bu konu ile ilgili çalışmaların arttığı ifade edilebilir.

Taş (2019), belediyelerin borçlanma ve yükümlük göstergelerini belirlemeye yönelik olarak yaptığı 2013-2015 dönemi verilerini kapsayan çalışmada, "kaldıraç oranı, özkaynak oranı, finansman oranı, kısa vadeli yabancı kaynak oranı ve uzun vadeli yabancı kaynak oranı" hesaplanmış ve hesaplanan oranların standart oranları aşmadığı ve belediyelerin özkaynaklarının oldukça güçlü olduğu (bilanço büyüklüklerine göre yüksek düzeyde borçlarının olmadığı) tespit edilmiştir (Taş, 2019, s.17-18).

Serbes ve Çetinkaya (2019), belediyelerin yabancı kaynak yapısına ilişkin çalışmalarında, "Türkiye'deki belediyelerin banka kredileri veya uluslararası

kuruluşlardan sağladığı iç ve dış borçlanma kadar diğer borçları ve yükümlülüklerinin de oldukça önemli boyutta olduğunu” tespit etmişlerdir (Serbes ve Çetinkaya, 2019, s.793).

Uzunali ve Görmez (2019a)'in büyükşehir belediyelerinin “borç ödeme gücünün ve mali durumlarının” belirlenmesine yönelik 30 büyükşehir belediyesini kapsayan çalışmalarında; Aydın, Diyarbakır, Muğla ve Denizli büyükşehir belediyelerinin borç ödeme güçlerinin ve mali yapılarının güçlü, diğer 26 büyükşehir belediyesinin ise borç ödeme güçlerinin ve mali yapılarının zayıf olduğu tespit edilmiştir. Çalışmada genel anlamda, büyükşehir belediyelerinin bütçe sürdürülebilirliklerinin ve mali yapılarının zayıf olduğu sonucuna varılmıştır (Uzunali ve Görmez, 2019, s.95).

Uzunali ve Görmez (2019b)'in oran analizleri ile “mali yapı ve bütçe sürdürülebilirlik çalışmaları”nın yerel kamu kuruluşlarında da uygulanabileceğinin test edilmesi amacıyla yaptığı çalışmada, Antalya Büyükşehir Belediyesi'nin mali tabloları ve belediyenin borç ödeme gücünü gösteren oranların standart oranların altında olduğu tespit edilmiştir (Uzunali ve Görmez 2019b, s.1304-1315).

Akduğan ve Agun (2018), Türkiye'deki belediyelerin mali sürdürülebilirliği ile ilgili 2007-2017 dönemi verilerini kapsayan çalışmalarında, “belediyelere ilişkin birincil bütçe dengesi serisinin durağan olduğu” sonucuna ulaşmış ve elde edilen sonuçtan hareketle “belediyelerin bütçe açıklarının sürdürülebilir olduğu” kanaatine varmışlardır (Akduğan ve Agun: 2018, s.219).

Atalay (2018), belediyelerin finansal sürdürülebilirliğini belirlemek için “faaliyet fazlası oranı, faiz karşılama oranı, net finansal borç gösterge oranı, varlıkların sürdürülebilirlik gösterge oranı, çalışma sermayesi gösterge oranı, varlık yenileme yatırım gösterge oranı ve varlık tüketim gösterge oranı” kullanılarak yaptığı çalışmada, finansal sürdürülebilirlik analizlerinde farklı oran analizlerin kullanılabilmesi sonucuna varmıştır (Atalay, 2018, s.45-49).

Özkul ve Alkan (2017), İstanbul Büyükşehir Belediyesi'ne ait 2006 - 2014 yılları arasındaki mali tablolardan hareketle kurumun mali durumunu “nakit ödeme gücü, bütçe yapısı, uzun vadede borç ödeme gücü ve hizmet sürdürülebilirliği” olmak üzere dört açıdan analiz etmiş, kurumun nakit pozisyonunun iyi olduğu ve kısa vadeli yükümlülüklerini yerine getirmede sorunu olmadığı, gerekli yatırımları aksatmadan uzun vadeli borç ödeme gücünün yeterli olduğu sonucuna ulaşmıştır (Özkul ve Alkan, 2017, s.170-171).

Ersöz (2017), belediyelerin mali tablolarında yatay analiz, trend analizi, dikey analiz ve oran analizinin kullanılabileceğini göstermiş, bu tekniklerin kullanılmasının şeffaflık, hesap verebilirlik ve karar almada etkinliğe katkı sağlayacağı sonucuna ulaşmıştır. Çalışmada ayrıca, oran analizinin kurumların “mali durumları, mali yapısı, kaynakların kullanımı, mali durumdaki değişiklikler, faaliyetlerin etkinliği ve verimliliği, borç ve hizmet sürdürülebilirliği” ile ilgili bilgiler sağladığı vurgulanmıştır (Ersöz, 2017, s.38).

Kluza (2017), 2008–2015 dönemini kapsayan verilerden hareketle belediyelerin nakit akışını ve net borcunu analiz etmiş ve Veri Zarflama Analizi (VZA) kullanarak yerel yönetimlerin borç kullanımındaki göreceli performansını tespit etmiştir (Kluza, 2017, s.329).

McDonald III (2017), 1977-2012 dönemi kapsayan 150 belediyeye ait verileri kullanarak mali yapıyı analiz etmiştir. Çalışmada, mali yapının durumunun belirlenmesinde oran analizine güvenilebileceğini, ancak oranlara aşırı güvenmenin yanıltıcı sonuçlar ortaya çıkarabileceği sonucuna varmıştır (McDonald III, 2017, s.13).

Çiçek ve arkadaşları (2015), belediyelerin 2007-2011 yılları arası performanslarının harcama yapılarını analiz etmiş, en yüksek değerin İstanbul Büyükşehir Belediyesi’ne ait olduğunu tespit etmiştir. Çalışmada, belediyelerin bu analizleri yaparak performans ve verimlilikleri artırabilmek için “harcama kalemlerinin iyileştirilmesi gerektiği” ifade edilmiştir (Çiçek vd., 2015, s.73).

Ertuğ ve Girginer (2015), İstanbul, Ankara, Erzurum, Samsun, Adana, Gaziantep, Antalya ve Eskişehir büyükşehir belediyelerinin mali etkinlik analizini yapmış, performansı en yüksek belediyenin İstanbul Büyükşehir Belediyesi, performansı en düşük belediyenin ise Ankara Büyükşehir Belediyesi olduğunu tespit etmiştir (Ertuğ ve Girginer, 2015, s.411).

Göçer (2015), Pendik Belediyesi’nin 2008-2012 yılları arasındaki mali tablolarının yatay ve dikey analizini yapmış, belediyenin dönen varlıklarında ve kısa vadeli yabancı kaynaklarında artış, duran varlıklarında ise azalış tespit etmiştir (Göçer, 2015, s.161).

Kablan (2014) çalışmasında, işletmelerin mali tablolar analizinde kullandığı tekniklerin, Beylikdüzü Belediyesi’nde gerçekleştirilen uygulamalara dayanarak kamu kurumlarının mali tablolarında da kullanılabileceğini tespit etmiştir (Kablan, 2016, s.85).

Rivenbark ve Roenigk (2011), belediyede mali durumlardaki değişimle ilgili üç vak'a analizi yapmış, finansal ilişkileri değerlendirmek için oran analizi yapmanın ve politika kararlarını bilgilendirmek için karşılaştırmalı analiz yapmanın önemine dikkat çekmiştir (Rivenbark ve Roenigk, 2011, s.241).

Sevim ve Güngörmüş (2002), belediyelerin mali tablolarından elde edilen bilgilerin gelir-gider oranları analiziyle "finansal kontrol ve yönetim amaçlı" olarak kullanılabilceğini ortaya koymuştur (Sevim ve Güngörmüş, 2002, s.143).

Belediyelerde Muhasebe Sistemi

Muhasebe, kâr amacı olsun ya da olmasın her türlü örgütün işleyişle ilgili parasal ya da diğer bazı bilgileri hesap dönemi adı verilen zaman dilimleri itibarıyla toplayan, kayıt ve tasnif eden ve raporlar halinde özetleyen bilgi sistemidir (Gürsoy, 1997, s.3).

Muhasebe bilgi sistemi, kurumların varlık ve kaynakları üzerinde değişiklik meydana getiren ve para ile ifade edilen mali nitelikteki işlemlerini kaydetmek, sınıflandırmak, özetlemek, analiz ve yorumlamak suretiyle ilgili taraflara bu bilgileri sunan bilgi sistemidir.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu (KMYKK)'da muhasebe sistemi, "karar, kontrol ve hesap verme süreçlerinin etkili çalışmasını sağlayacak ve malî raporların düzenlenmesi ile kesin hesabın çıkarılmasına temel olacak şekilde kurulur ve yürütülür. Kamu hesapları, kamu idarelerinin gelir, gider ve varlıkları ile malî sonuç doğuran ve öz kaynağın artmasına veya azalmasına neden olan her türlü işlemlerle garantilerin ve yükümlülüklerin belirlenmiş bir düzen içinde hesaplara kaydedilerek, yönetim ve denetim yetkilileriyle kamuoyuna gerekli bilgilerin sağlanması amacıyla tutulur." şeklinde ifade edilmektedir (KMYKK, m. 49).

Belediye muhasebesi, "belediyenin mali kaynaklarının oluşumunu, bu kaynakların kullanımını, kaynaklarda meydana gelen artış ve azalışları, belediyenin finansal açıdan durumunu açıklayan ve bunları belediye hakkında karar verme durumundaki kişi ve kurumlara ileten bilgi sistemi" olarak tanımlanabilir. Günümüzde belediye muhasebe sisteminin, "belediye mal varlıklarındaki artış ve azalışları, gelir ve giderlere ait işlemleri ait oldukları dönemler içinde gösterebilen, hizmet işlevi yanında, karar verme, denetim ve

performans değerlemede yardımcı olacak bilgileri sağlayan, muhasebe bilgilerini finansal kontrol ve yönetim amaçlı kullanılacak hale getirebilen bir yapıya sahip olması” beklenmektedir (Dumanoğlu, 2005, s.141-142).

Mali istatistiklerin uluslararası standartlara uyumlu hale getirilmesi ve tüm kamu idareleri için geçerli bir raporlama ve muhasebe sistemi oluşturulabilmesi amacıyla 2005 yılında Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği (GYMY) yürürlüğe girmiş ve yönetmelik 2014 yılında güncelleştirilerek yeni yönetmelik 2015 yılından itibaren uygulamaya konulmuştur. Belediyelerin GYMY kapsamında belirlenen ilke ve politikalar çerçevesinde mali tablolarını hazırlayıp kamuoyuna sunma yükümlülüğü bulunmaktadır. Belediyelerin hazırlamaları gereken mali tablolar GYMY m. 313'te “temel ve diğer mali tablolar” olmak üzere iki başlıkta toplanmaktadır. Yönetmelikte temel mali tablolar “bilanço, faaliyet sonuçları tablosu, nakit akış tablosu, özkaynak değişim tablosu, bütçelenen ve gerçekleşen tutarları karşılaştırma tablosu” olarak sıralanmıştır. Belediyelerde en çok kullanılan mali tablolar, bilanço ve faaliyet sonuçları tablosudur (Serbes ve Çetinkaya, 2019, s.769).

Belediye bilançosu, belediyenin belirli bir tarihteki mali yapısını, varlık ve kaynaklarını, faaliyet sonuçları tablosu ise belediyelerin belirli bir dönemdeki gelir ve giderlerini belirli bir sistematik yapı içinde gösteren tablodur.

Oran Analizi

Mali tablolar analizi, “analizi yapacak işletme ilgililerinin amaçlarına uygun olarak, bir veya birkaç döneme ait finansal tablolarda yer alan kalemlerin, gerek kendi aralarındaki gerekse bütünlü olan ilişkilerinin çeşitli analiz tekniklerinden yararlanılarak incelenmesi, yorumlanması ve işletmenin içinde bulunduğu koşulların da göz önünde bulundurularak değerlendirilmesi işlemleri” olarak tanımlanmaktadır (Akdoğan ve Tenker, 2006, s.515).

Kurumların mali tablolarında yer alan çok sayıdaki bilgi, mali analiz ile daha kullanışlı ve ihtiyaca uygun hale getirebilir. Bunun için de amaca uygun farklı analiz teknikleri kullanılmaktadır. Mali tablo analizinde kullanılan analiz teknikleri; oran analizi, dikey analiz, yatay analiz ve trend analizi olarak sıralanabilir. Bu analiz teknikleri, kurum içinden ya da dışından kişiler tarafından, yatırım, yönetim veya kredi analizi amacıyla statik ya da dinamik

analiz olarak uygulanabilir. Mali analiz tekniklerinin uygulaması, matematiksel işlemlerin yapılması ve bu işlem sonuçlarının yorumlanarak bir sonuca ulaşılmasını kapsayan iki aşamalı süreçten oluşmaktadır.

Kâr amaçlı işletmelerde ve kamu kurumlarında mali analiz farklı amaçlar için yapılmaktadır. Kamu kurumlarının temel amacı, kamusal hizmetlerin en uygun şekilde sunulması olduğu için bu kurumlarda mali analiz, “kaynakların etkin kullanımını, faaliyetlerdeki performansı, etkinliği ve başarıyı belirlemek, kurumun kaynaklarının bütçe ve yasalara uygun kullanımını ortaya koymak ve mali işlemlerde şeffaflık ve hesap verilebilirliği gerçekleştirmek” amacıyla yapılmaktadır. Temel amacı kâr elde etmek olan işletmelerde mali analiz, “işletmelerin kârlılığını artırmak için gerekli olan organizasyonun kurularak, işletmenin mali yapısı, faaliyet etkinliği ve nakit akışı gibi bilgileri elde ederek yöneticilerin kaynakları nasıl kullandığını belirlemek ve karar alıcıların geleceğe yönelik başarılı tahminlerde bulunmasının sağlanması” amacıyla yapılmaktadır. Ayrıca, kamu kurumlarında mali analiz yoluyla tüm toplumu ilgilendiren sonuçların belirlenmesi sağlanmaya çalışılırken, işletmelerde mali analizle işletme paydaşlarını ilgilendiren sonuçların ortaya konulması amaçlanmaktadır (Serbes ve Çetinkaya, 2019, s.768).

Farklı amaçlar için yapılırsa da hem işletmeler tarafından, hem de kamu kurumları tarafından en çok kullanılan analiz tekniklerinden biri oran analizidir.

Oran, işletmelerin mali tablolarında yer alan kalemlerin birbirleri arasındaki ilişkinin belirlenmesine için yapılan hesaplamadır. Oran analizinde, ilişkili mali tablo kalemleri birbirlerine oranlanarak aralarındaki ilişki belirlenmeye çalışılır. Mali tablolardaki birçok kalem birbirine bölünerek çeşitli oranlar elde edilebilir. Ancak elde edilen oranların anlamlı ve ihtiyaca uygun olması gerekir (Özen, 2020a, s.127). Oran analizinde, bilanço kalemleri, gelir tablosu kalemleri veya bilanço ile gelir tablosu kalemleri arasındaki ilişkiler belirlenebilir. Tek başlarına fazla bir anlamı olmayan mali tablo kalemleri ve hesap grupları, oranlar yoluyla daha anlamlı hale getirilebilir (Yalkın, 1981, s.100).

Oranlar, mali tablolardaki veriler kullanılarak kolayca hesaplanabilmekte ve daha anlaşılabilir mali performans ölçümleri sunmaktadır (Curtis ve Roupas, 2009, s.204). Oran analizinde tek amaç, mali tablolarda yer alan kalemler arasında basit matematiksel ilişkileri göstermek ve oraları hesaplamak değil-

dir. Önemli olan hesaplanan oranların yorumlanması ve değerlendirilmesidir. Oran analizinin ilgililere fayda sağlaması için işletme ile ilgili önemli sorunları ortaya koyması gerekmektedir (Arat, 2005, s.89).

Oranlar temelde dört başlık altında gruplandırılmaktadır. Bunlar; i. işletmenin kısa vadeli borç ödeme gücünü ortaya koyan “likidite oranları”, ii. işletmelerin kaynak yapısını, yabancı kaynaklardan yararlanma derecesini ve uzun vadeli borç ödeme gücünü ortaya koyan “mali yapı oranları”, iii. işletmenin çalışma durumunun analizinde (faaliyet etkinliğinin belirlenmesinde) kullanılan “faaliyet oranları” ve iv. işletmenin kârlık düzeyini ölçmeye yarayan “kârlılık oranları”dır. Sıralanan bu oran gruplarına borsa performans oranları, büyüme oranları gibi birçok oran grubu daha eklenebilir (Özen, 2020a, s.127-145).

İşletmelerin ve kâr amacı gütmeyen kurumların borç ödeme gücünü belirlemede kullanılan oran grupları, “likidite oranları ve mali yapı oranları” olmak üzere iki başlık altında toplanır. Bu oran gruplarından ilki kısa vadeli borç ödeme gücünün, ikincisi ise uzun vadeli borç ödeme gücünün ve mali yapının belirlenmesinde kullanılan oranlardır.

Likidite, genel anlamda varlıkların paraya dönüştürülme hızı ve kolaylığını ifade eder. Likidite yönetimi, kurumların bir yıl içinde paraya dönüştürülecek varlıkları ile bir yıl içinde ödemesi gereken borçları ödeme yöntemidir. Likidite yönetiminde, bir yıl içinde paraya dönüştürülecek varlıklar ile bir yıl içinde ödenecek borçlar esas alındığı için kurumların net çalışma sermayelerinin mümkün olduğu kadar yüksek olması istenir. Kısa vadeli borç ödeme gücünü belirlemeye yarayan likidite oranları genellikle “cari oran, asit-test oranı ve nakit oran” olarak sıralanmakla birlikte, her bir kurumun ihtiyacına ve yapısına uygun çok sayıda likidite oranı türetilebilir. Çalışma kapsamında belediyelerde kullanılacak likidite oranları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 1. Likidite oranları

Oran Adı	Hesaplanışı	Standart Oran	Hesaplanma Amacı
Cari Oran	Dönen Varlıklar / Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar	1,5-2	Kısa vadeli borç ödeme gücünün belirlenmesi
Asit-Test Oranı (Hassas Oran)	(Dönen Varlıklar - Stoklar) / Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar	1	Stokların nakde dönüştürülememesi halinde kısa vadeli borçları ödeme gücünün belirlenmesi
Nakit Oran	(Hazır Değerler + Menkul Kıymetler) / Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar	0,20	Mevcut hazır değerlerin ve menkul kıymetlerin kısa vadeli borçları ne ölçüde karşıladığının belirlenmesi
Kısa Vadeli Alacakların Dönen Varlıklara Oranı	Kısa Vadeli Ticari Alacaklar + Diğer Kısa Vadeli Alacaklar / Dönen Varlıklar Oranı	Mümkün olduğunca düşük	Kısa vadeli alacakların tahsil etkinliğinin belirlenmesi
Kısa Vadeli Alacakların Aktif Toplama Oranı	Kısa Vadeli Ticari Alacaklar + Diğer Kısa Vadeli Alacaklar / Aktif Toplamı	Mümkün olduğunca düşük	Kısa vadeli alacakların tahsil etkinliğinin belirlenmesi

Kaynak: Özen, İ. (2020a). Mali Tablolar Analizi. Pedagoji Yayınları, İstanbul, s.129-131;TCMB,Oran Formülleri, (<http://www3.tcmb.gov.tr/sector/2017/Raporlar/oran.pdf>, Erişim: 03.07.2020)'den yararlanılarak hazırlanmıştır.

Stokların alacağa ve nakde dönüşümü bazı işletmelerde uzun süreyi alabilmektedir. Özellikle üretilen ürünlerin niteliği gereği üretim işletmelerinin bazılarında hammaddelerin yarı mamullere, yarı mamullerin mamullere, mamullerin de satılarak alacağa ve nakde dönüşümü oldukça fazla süre alabilmektedir. Bu durum da işletmenin likidite yapısını etkilemekte ve likidite ihtiyacını artırmaktadır. Bu nedenle işletmenin kısa vadeli borç ödeme gücünün belirlenmesinde “stokların dönen varlıklara oranı, stokların aktif toplama oranı ve stok bağımlılık oranı” gibi stokların esas alındığı likidite oranlarının hesaplanmasında yarar vardır. Ancak belediyelerde ve benzer kurumlarda ya da işletmelerde bu oranların hesaplanmasına, stok tutarlarının dönen varlıklar içindeki oldukça düşük düzeydeki payı nedeniyle gerek yoktur.

Likidite oranları içinde genellikle hesaplama dahil edilmeyen “kısa vadeli alacaklar”ın, bilançodaki nispi önemi nedeniyle belediyelerin likidite oranlarının hesaplanmasında, hesaplama kapsamına alınması uygun bir yaklaşım olacaktır. Belediyelerde “faaliyet alacakları, diğer kısa vadeli alacaklar ve kurum alacakları” hesap gruplarında yer alan ana hesapların tutarlarının da göz önüne alınarak, kısa vadeli alacakların dönen varlıklara ve aktif toplama oranlarının hesaplanması, önemli verilerin elde edilmesini sağlayacaktır. Bununla birlikte, kısa vadeli alacaklar esas alınarak hesaplanacak bu iki

orana ilave olarak ihtiyaca uygun farklı oranlar türetilir. Özellikle, belediyelerde dönen varlıklar içinde önemli bir paya sahip olan faaliyet alacakları esas alınarak, “faaliyet alacakları / dönen varlıklar” ve “faaliyet alacakları / aktif toplamı” oranlarının hesaplanması da gerekli görülebilir. Hatta daha detaylı bilgilerin elde edilmesi için belediyelerde faaliyet alacakları içinde önemli düzeylere ulaşabilen “takipli alacaklar” esas alınarak “takipli alacaklar / faaliyet alacakları, takipli alacaklar / dönen varlıklar ve takipli alacaklar / aktif toplamı”nın da hesaplanması gerekebilir.

Kurumların borç ödeme gücünün belirlenmesinde kullanılan ikinci oran grubu mali yapı oranlarıdır. Mali yapı, kurumların özkaynak ve yabancı kaynak yapısını gösterir. Mali yapı oranları temelde kurumların uzun vadeli borç ödeme gücünü belirleyen oranlar olmakla birlikte, varlıkların finansmanında hangi kaynakların kullanıldığını da ortaya koymaktadır. Birçok mali yapı oranı olmakla birlikte belediyelerde kullanılması uygun mali yapı oranları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 2. Mali yapı oranları

Oran Adı	Hesaplanışı	Standart Oran	Hesaplanma Amacı
Borçlanma Oranı (Kaldıraç Oranı)	Toplam Yabancı Kaynaklar / Aktif Toplamı	0,50'den düşük	Varlıklarının hangi oranda yabancı kaynaklarla finanse edildiğini belirlemek
Özkaynaklar Toplamının Aktif Toplama Oranı	Özkaynaklar / Aktif Toplamı	0,50'den yüksek	Varlıklarının hangi oranda özkaynaklarla finanse edildiğini belirlemek
Özkaynakların Yabancı Kaynaklara Oranı	Özkaynaklar / Toplam Yabancı Kaynaklar	1	Mali bağımsızlık derecesini belirlemek
Kısa Vadeli Yabancı Kaynakların Pasif Toplama Oranı	Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar / Pasif Toplamı	1/3'ten düşük	Varlıkların hangi oranda kısa vadeli yabancı kaynaklarla finanse edildiğini ve yabancı kaynaklar içindeki kısa vadeli yabancı kaynakların payını belirlemek
Uzun Vadeli Yabancı Kaynakların Pasif Toplama Oranı	Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar / Pasif Toplamı	-	Varlıkların hangi oranda uzun vadeli yabancı kaynaklarla finanse edildiğini ve yabancı kaynaklar içindeki uzun vadeli yabancı kaynakların payını belirlemek
Uzun Vadeli Yabancı Kaynakların Sürekli Sermayeye Oranı	Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar / Sürekli Sermaye	-	Sürekli sermaye (uzun vadeli yabancı kaynak + özkaynak) içindeki uzun vadeli yabancı kaynak payının belirlemek
Maddi Duran Varlıkların Özkaynaklara Oranı	Maddi Duran Varlıklar / Özkaynaklar	-	Maddi duran varlıkların hangi oranda özkaynaklarla finanse edildiğini belirlemek

Maddi Duran Varlıkların Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklara Oranı	Maddi Duran Varlıklar / Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar	-	Maddi duran varlıkların hangi oranda uzun vadeli yabancı kaynaklarla finanse edildiğini belirlemek
Duran Varlıkların Yabancı Kaynaklar Toplamına Oranı	Duran Varlıklar / Yabancı Kaynaklar Toplamı	-	Duran varlıkların hangi oranda yabancı kaynaklarla finanse edildiğini belirlemek
Duran Varlıkların Özkaynaklara Oranı	Duran Varlıklar / Özkaynaklar	1'den küçük	Duran varlıkların hangi oranda özkaynaklarla finanse edildiğini belirlemek
Duran Varlıkların Sürekli Sermayeye Oranı	Duran Varlıklar / Sürekli Sermaye	1'den küçük	Duran varlık tutarı uzun vadeli yabancı kaynak ilişkisini belirlemek
Kısa Vadeli Yabancı Kaynakların Yabancı Kaynaklar Toplamına Oranı	Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar / Toplam Yabancı Kaynaklar	-	Toplam yabancı kaynaklar içindeki kısa vadeli yabancı kaynak payını belirlemek
Banka Kredilerinin Aktif Toplama Oranı	Banka Kredileri / Aktif Toplamı	-	Varlıkların hangi oranda banka kredileri ile finanse edildiğini belirlemek
Kısa Vadeli Banka Kredilerinin Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar Toplamına Oranı	Kısa Vadeli Banka Kredileri / Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar Toplamı	-	Kısa vadeli yabancı kaynaklar içindeki kısa vadeli banka kredilerinin payını belirlemek
Banka Kredilerinin Yabancı Kaynaklar Toplamına Oranı	Banka Kredileri / Yabancı Kaynaklar Toplamı	-	Toplam yabancı kaynaklar içindeki banka kredilerinin payını belirlemek

Kaynak: Özen, İ. (2020a). Mali Tablolarda Analizi. Pedagoji Yayınları, İstanbul, s. 133-135; Arat, M. E. (2005). Finansal Analiz Aracı Olarak Oranlar. Marmara Üniversitesi Nihat Sayar Eğitim Vakfı Yayınları, No: 531/764; TCMB, Oran Formülleri, (<http://www3.tcmb.gov.tr/sector/2017/Raporlar/oran.pdf>, Erişim: 03.07.2020); Yenisu, E. (2019). Finansal Tablolarda Oran Analizi ile İncelenmesi: Adese Örneği. Aksaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (ASED), Cilt: 3, Sayı: 1, s. 26-27'den yararlanılarak hazırlanmıştır.

Belediyelerin Borç Ödeme Gücünün Analizi: Muğla-Sakarya Belediyeleri Örneği

Çalışma kapsamındaki belediyelerin likidite ve mali yapı oranlarının hesaplanmasında kullanılan veriler, ilgili belediyelerin Sayıştay denetimi için kullanılmak üzere ilgili kurumlar tarafından hazırlanan 2018 yılı dönem sonu bilanço verileridir. Sayıştay tarafından yapılan denetimler sonucu elde edilen sonuçlarda, belediyelere ait mali tablolarda bazı hatalar tespit edilmekle birlikte, çalışmada yapılan analizde belediyelerin denetim için sunulan bilanço verileri esas alınmıştır.

Belediyelerin Borç Ödeme Gücünün Analizi
(Muğla-Sakarya Belediyeleri Örneği)

Likidite oranlarının kullanılmasında esas alınan belediyelere ait veriler aşağıdaki tabloda özetlenmiştir.

Tablo 3. Likidite oranlarının hesaplanmasında esas alınan bilanço kalemleri (2018)

MUĞLA							
	Büyükşehir	Bodrum	Dalaman	Datça	Fethiye	Köyceğiz	Marmaris
Hazır Değerler	119.090.797,84	10.273.208,49	2.159.991,04*	1.084.645,51	1.854.922,71	1.099.892,88	2.549.706,30*
Faaliyet Alacakları	18.936.394,07	248.618.372,03	18.180.592,77	10.207.331,01	75.983.183,35	17.570.130,00	155.846.492,45
Diğer Alacaklar	24.438,89	4.979.584,65	336.021,61	2.069,70	61.573,06	86.500,95	1.011.513,13
Stoklar	26.768.766,25	305.702,41	1.062.302,53	42.211,74	3.644.436,41	3.459.208,01	1.832.317,43
Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar	73.233.170,24	167.678.368,74	5.890.653,25	5.640.704,26	27.552.138,31	17.918.949,19	9.888.606,55
Dönen Varlıklar	167.370.852,36	264.588.292,01	34.867.151,09	11.871.106,99	85.772.925,30	35.642.573,31	165.665.697,09
AKTİF TOPLAMI	1.941.991.224,44	1.380.537.165,55	88.776.045,94	78.212.748,36	522.632.969,79	52.732.294,44	726.139.536,33
SAKARYA							
	Büyükşehir	Adapazarı	Arifiye	Erenler	Karasu	Sapanca	Serdivan
Hazır Değerler	24.888.946,88	7.741.950	820.890,51	3.181.658,04	2.576.717,80	1.484.164,41	1.344.539,62
Faaliyet Alacakları	53.504.994,70	29.003.825	5.800.324,76	12.505.769,75	26.575.887,05	18.100.290,28	8.570.112,45
Diğer Alacaklar	3.401.577,48**	710.256	238.484,60	189,25	378.587,08	0	1.052.546,00*
Stoklar	24.402.089,96	272.569	80.627,84	0	53.015,00	0	0
Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar	210.703.961,49	30.280.748	12.318.185,60	10.783.224,60	70.923.925,48	36.380.853,93	18.962.790,53
Dönen varlıklar	195.156.450,94	94.814.971	23.424.018,47	44.007.540,36	67.265.121,47	40.417.850,20	54.404.237,88
AKTİF TOPLAMI	1.412.539.146,93	283.619.041	40.871.720,50	139.948.100,22	130.662.340,05	83.654.829,90	495.634.313,27

*Hazır değerler ve menkul kıymetler toplamı

**Diğer alacaklar ve kurum alacakları toplamı.

Belediyelere ait bilançolarda sadece iki belediyenin (Dalaman ve Marmaris) düşük tutarda menkul kıymet yatırımı bulunması nedeniyle tabloda bu tutar, nakit oranının hesaplanmasında birlikte değerlendirildiği için hazır değerlere eklenmiştir. Sadece iki belediyenin (Sakarya Büyükşehir ve Serdivan) mali tablolarında düşük tutarlı “kurum alacakları” kısa vadeli alacak oranının hesaplanmasında “faaliyet alacakları ve diğer alacaklar” tutarıyla birlikte hesaplamaya dahil edildiği için bahsedilen belediyelere ait kurum alacakları tabloda “diğer alacaklar” a eklenerek gösterilmiştir.

Tabloda “hazır değerler” in dönen varlıklar içindeki payı incelendiğinde Muğla ilinde, Büyükşehir ve Dalaman Belediyesi hariç diğer belediyelerin payının daha düşük düzeyde olduğu, Sakarya ilinde ise Adapazarı ve Erenler belediyeleri dışındaki belediyelerin nispeten düşük düzeyde hazır değerler tutarına sahip olduğu görülecektir. Bu durum doğal olarak belediyelerin nakit oranlarını da etkileyecektir.

Tabloda önemli noktalardan biri de “faaliyet alacakları”nın dönen varlıklar içindeki payının Muğla ilinde Büyükşehir Belediyesi hariç ilçe belediyelerde çok yüksek düzeyde olmasıdır. Faaliyet alacaklarının dönen varlıklar içindeki pay, Sapanca ve Karasu belediyeleri hariç Sakarya ili belediyelerinde daha düşük düzeydedir.

Faaliyet alacaklarının yüksekliği, alacakların tahsilinde herhangi bir sorun ya da gecikme yaşandığında bu durum, belediyelerin faaliyetlerini yürütmede ihtiyaç duyacağı likit varlıkları artıracaktır. Bu durum da belediyelerin borçlanma gereğini, dolayısıyla da mali yapılarını olumsuz etkileyecek sonuçlar doğuracaktır (Belediyelerin alacaklarının analizi ile ilgili daha fazla bilgi için bkz. Özen, 2020b).

Belediyelerin 2018 yılı bilançoları esas alınarak hesaplanan likidite oranları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 4. Belediyelerin likidite oranları

	Likidite Oranları				
	Cari Oran	Hassas Oran	Nakit Oran	Kısa Vadeli Alacakların Dönen Varlıklara Oranı	Kısa Vadeli Alacakların Aktif Toplama Oranı
MUĞLA					
Büyükşehir	2,29	1,92	1,63	0,16	0,09
Bodrum	1,58	1,57	0,06	0,96	0,18
Dalaman	5,92	5,74	0,37	0,53	0,21
Datça	2,10	2,10	0,19	0,86	0,13
Fethiye	3,11	2,98	0,07	0,89	0,15
Köyceğiz	1,99	1,80	0,06	0,50	0,33
Marmaris	16,75	16,57	0,26	0,95	0,22
SAKARYA					
Büyükşehir	0,93	0,81	0,12	0,29	0,04
Adapazarı	3,13	3,12	0,26	0,31	0,10
Arifiye	1,90	1,89	0,07	0,26	0,15
Erenler	4,08	4,08	0,30	0,28	0,09
Karasu	0,95	0,95	0,04	0,40	0,21
Sapanca	1,11	1,11	0,04	0,45	0,22
Serdivan	2,87	2,87	0,07	0,18	0,02
MUĞLA ORTALAMA					
	4,82	4,67	0,38	0,69	0,19
SAKARYA ORTALAMA					
	2,14	2,12	0,13	0,31	0,12
STANDART					
	1,5-2	1	0,20	-	-

Çalışma kapsamındaki belediyelerin kısa vadeli borç ödeme güçlerinin genel olarak yüksek olduğu, Muğla ilindeki belediyelerin likidite ortalamalarının Sakarya ilindeki belediyelerden daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu yüksek ortalamanın en önemli nedenlerinden birinin Marmaris Belediyesi'nin standardın çok üzerinde gerçekleşen oranlardan kaynaklandığı söylenebilir.

Yukarıdaki tablodan da görüldüğü gibi Muğla ilindeki belediyelerin cari oran (4,82), asit-test oranı (4,67) ve nakit oran (0,38) ortalamaları, standart oranların üzerindedir. Muğla ilindeki belediyelerde sadece Bodrum ve Köyceğiz belediyelerinin cari oranları, Bodrum, Fethiye ve Köyceğiz belediyelerinin de nakit oranları standart oranın altındadır. Muğla'daki tüm belediyelerin asit-test oranı ise standardın üstündedir. Bu verilerden hareketle Muğla ilindeki belediyelerin kısa vadeli borç ödeme güçlerinin iyi olduğu sonucuna varılabilir.

Sakarya ilindeki belediyelerin cari oran (2,14), asit-test oranı (2,12) ortalaması standart oranın üzerinde gerçekleşirken, nakit oran (0,13) ortalaması, standart oranın altında kalmıştır. Sakarya ilindeki belediyelerde Büyükşehir, Arifiye, Karasu ve Sapanca belediyelerinin cari oranları, Büyükşehir ve Karasu belediyelerinin de nakit oranları standart oranın altındadır. Sakarya'daki belediyelerden sadece Adapazarı ve Erenler belediyelerinin asit-test oranı standardın üstündedir. Bu verilerden hareketle Sakarya'daki belediyelerin kısa vadeli borç ödeme güçlerinin kısmen iyi olduğu ifade edilebilir.

Muğla'daki belediyelerin "kısa vadeli alacakların dönen varlıklara oranı", Büyükşehir Belediyesi dışındaki belediyelerde % 50 ve üzeri oranlara sahiptir. Marmaris ve Bodrum belediyelerinde bu oran sırasıyla % 95 ve % 96 gibi çok yüksek düzeyde gerçekleşmiştir. "Kısa vadeli alacakların aktif toplama oranı", Dalaman, Köyceğiz ve Marmaris belediyelerinde % 20'nin üzerindedir. Alacakların dönen varlıklar ve aktif toplam içinde yüksek oranlara sahip olması, belediyelerin alacakları içinde takipli alacakların önemli bir paya sahip olması (bkz. Tablo 5) alacakların yönetilmesi konusunda sorun yaşandığını ve mevcut oranların belediyeler için olumsuz bir durum olduğunu göstermektedir.

Sakarya'daki belediyelerin "kısa vadeli alacakların dönen varlıklara oranı", tüm belediyelerde % 50'nin altındadır. En yüksek oranlara sahip Karasu ve Sapanca belediyelerinde bu oranlar sırasıyla % 40 ve % 45 olarak gerçekleşmiştir. "Kısa vadeli alacakların aktif toplama oranı", sadece Karasu ve

Sapanca belediyelerinde % 20'nin üzerindedir. "Alacakların dönen varlıklar ve aktif toplama oranları"nın daha düşük düzeyde olduğu Sakarya'daki belediyelerin bu oranların nispeten daha olumlu olduğu söylenebilir.

Belediyelerin alacaklarının varlıklar içindeki payının yüksek olması ve hesaplanan oranların yüksek çıkmasının nedeni, belediyelerin faaliyet alacaklarının yüksekliğidir. Faaliyet alacaklarının yüksekliğinin daha doğru analiz edilmesi için, söz konusu hesap gurubunda yer alan ana hesapların da değerlendirilmeye dahil edilmesi gerekir.

Mahalli İdareler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği (MİBMY) m. 85'te "12 Faaliyet Alacakları" hesap grubunda yer alan ana hesaplar; "120 Gelirlerden Alacaklar Hesabı, 121 Gelirlerden Takipli Alacaklar Hesabı, 122 Gelirlerden Tecilli ve Tehirli Alacaklar Hesabı, 126 Verilen Depozito ve Teminatlar Hesabı, 127 Diğer Faaliyet Alacakları Hesabı" olarak sıralanmaktadır.

Çalışma kapsamındaki belediyelerin faaliyet alacakları hesap grubunun detayları ili bazında aşağıdaki tablolarda özetlenmiştir. Alacaklara ilişkin oranların faaliyet alacakları hesap grubundaki ana hesaplarla birlikte değerlendirilmesi daha doğru sonuçların elde edilmesini sağlayacaktır.

Muğla ili belediyelerinin faaliyet alacakları hesap grubunun alt hesapları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 5. Muğla ili belediyelerinin faaliyet alacakları (2018)

MUĞLA				
	Büyükşehir	Bodrum	Dalaman	Datça
Faaliyet Alacakları	18.936.394,07	248.618.372,03	18.180.592,77	10.207.331,01
Gelirlerden Alacaklar		5.073.828,04	15.061.226,00	147.589,98
Gelirlerden Takipli Alacaklar	18.277.463,25	233.275.928,52	2.140.260,60	9.564.025,82
Gelirlerden Tecilli ve Tehirli Alacaklar	625.010,12	10.162.920,04	308.107,00	495.715,21
Verilen Depozito ve Teminatlar	33.920,70	105.695,43		
Diğer Faaliyet Alacakları			670.999,17	
	Fethiye	Köyceğiz	Marmaris	
Faaliyet Alacakları	75.983.183,35	17.570.130,00	155.846.492,45	
Gelirlerden Alacaklar	26.066.861,69	9.862.968,20	22.785.406,67	
Gelirlerden Takipli Alacaklar	40.049.501,62	7.358.266,93	126.408.608,15	
Gelirlerden Tecilli ve Tehirli Alacaklar	9.866.820,04	288.428,29	5.629.931,00	
Verilen Depozito ve Teminatlar		12.413,93	1.022.546,63	
Diğer Faaliyet Alacakları		48.052,65		

Sakarya ili belediyelerinin faaliyet alacakları hesap grubunun alt hesapları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 6. Sakarya ili belediyelerinin faaliyet alacakları (2018)

SAKARYA				
	Büyükşehir	Adapazarı	Arifiye	Erenler
Faaliyet Alacakları	53.504.994,70	29.003.825,70	5.800.324,76	12.505.769,75
Gelirlerden Alacaklar	2.998.695,82		315.678,29	
Gelirlerden Takipli Alacaklar	45.575.938,50	27.814.049,91	4.668.310,55	12.482.412,86
Gelirlerden Tecilli ve Tehirli Alacaklar	2.897.184,82	1.128.781,52	710.006,74	17.758,49
Verilen Depozito ve Teminatlar	2.033.175,56	60.994,27	39.536,87	5.598,40
Diğer Faaliyet Alacakları		710.256,37	66.792,31	
	Karasu	Sapanca	Serdivan	
Faaliyet Alacakları	26.575.887,05	18.100.290,28	8.570.112,45	
Gelirlerden Alacaklar	6.351.549,83		5.614.127,42	
Gelirlerden Takipli Alacaklar	20.020.799,37	18.076.984,30	2.397.765,46	
Gelirlerden Tecilli ve Tehirli Alacaklar	11.854,85	1.181,98	547.496,45	
Verilen Depozito ve Teminatlar		22.124,00	10.723,12	
Diğer Faaliyet Alacakları	191.683,00			

Belediyelerin dönen varlıklarının içinde en önemli paya sahip olan faaliyet alacakları hesap grubunun ana hesapları incelendiğinde, “Gelirlerden Takipli Alacaklar Hesabı” ile “Gelirlerden Tecilli ve Tehirli Alacaklar Hesabı”nın payının oldukça yüksek düzeyde olduğu görülmektedir. Bu durum belediyelerin alacaklarının tahsilinde sorunlar yaşadığını, faaliyetlerinin yürütülmesinde ihtiyaç duyulacak çalışma sermayesi ihtiyacını artıracığı söylenebilir. Bu takipli alacakların tahsilinde sorun ya da gecikme yaşanması, faaliyetlerin yürütülmesinde ihtiyaç duyulacak kısa süreli fon gereksinimini artıracaktır.

MİBMY m. 89’de “121 Gelirlerden takipli alacaklar hesabı”na ilişkin “Hesabın niteliği” başlıklı 89’uncu maddesinde “Bu hesap, mevzuatı gereğince tahakkuk ettirilen faaliyet alacaklarından takibe alınan tutarlar ile bunlardan yapılan tahsilat, tecil ve terkinlerin izlenmesi için kullanılır” ve “122 Gelirlerden Tecilli ve Tehirli Alacaklar Hesabı”na ilişkin “Hesabın niteliği” başlıklı 92’nci maddesinde de “Bu hesap, mevzuatı gereğince gelirlerden alacaklar hesabı veya gelirlerden takipli alacaklar hesabında kayıtlı tutarlardan içinde bulunulan mali yılsonunu geçmeyen bir süre ile tecil veya tehir edilen tutarlar ile duran varlıklar ana hesap grubundaki gelirlerden tecilli ve tehirli alacaklar hesabında kayıtlı tutarlardan dönem sonunda tecil ve tehir süresi bir

yılın altına inen tutarlar ile bunlardan tahsil edilen veya takibe alınan tutarların izlenmesi için kullanılır” hükümleri yer almaktadır (MİBMY, m. 89/92). Bu iki hesabın, bilançodaki yüksek tutarları nedeniyle mevcut tanımları üzerinden değerlendirilmesi ve analiz edilmesi gerekmektedir. Ayrıca Sayıştay Düzenlilik Denetim Raporları’nda da yer alan özellikle “122 ve 222 nolu hesaplar”da mali tablolara hatalı yansıtılan tutarların¹ olduğu da göz önüne alındığında, bahsedilen hesapların önemi daha da artmaktadır.

Belediyelerin mali yapı oranlarının hesaplanmasında kullanılan veriler aşağıdaki tablolarda özetlenmiştir.

Tablo 7. Mali yapı oranlarının hesaplanmasında kullanılan veriler (Muğla) (2018)

MUĞLA				
	Büyükşehir	Bodrum	Dalaman	Datça
Kısa Vadeli Banka Kredileri	12.092.780,46	12.727.741,20	423.436,02	347.932,54
Uzun Vadeli Banka Kredileri	60.957.438,18	20.224.144,49	303.934,67	3.515.160,88
Banka Kredileri Toplamı	73.050.218,64	32.951.885,69	727.370,69	3.863.093,42
Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar	73.233.170,24	167.678.368,74	5.890.653,25	5.640.704,26
Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar	127.512.079,71	165.612.475,05	376.262,16	3.515.160,88
Özkaynaklar	1.741.245.974,49	1.047.246.321,76	82.509.130,53	64.764.325,40
Sürekli Sermaye	1.868.758.054,20	1.212.858.796,81	82.885.392,69	68.279.486,28
Yabancı Kaynak Toplamı	200.745.249,95	333.290.843,79	6.266.915,41	9.155.865,14
Maddi Duran Varlıklar	1.440.402.259,13	1.055.166.043,11	48.445.036,44	66.015.919,68
Duran Varlıklar	1.774.620.372,08	1.115.948.873,54	53.908.894,85	66.341.641,37
Aktif Toplamı	1.941.991.224,44	1.380.537.165,55	88.776.045,94	78.212.748,36
	Fethiye	Köyceğiz	Marmaris	
Kısa Vadeli Banka Kredileri	0	87.088,75	0	
Uzun Vadeli Banka Kredileri	0	12.022.834,12	0	
Banka Kredileri Toplamı	0	12.109.922,87	0	
Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar	27.552.138,31	17.918.949,19	9.888.606,55	
Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar	0	12.047.143,86	16.134.477,96	
Özkaynaklar	495.080.831,48	22.766.201,39	700.116.451,82	
Sürekli Sermaye	495.080.831,48	34.813.345,25	716.250.929,78	
Yabancı Kaynak Toplamı	27.552.138,31	29.966.093,05	26.023.084,51	
Maddi Duran Varlıklar	432.820.788,81	12.540.784,22	548.890.637,81	
Duran Varlıklar	436.860.044,49	17.089.721,13	560.473.839,24	
Aktif Toplamı	522.632.969,79	52.732.294,44	726.139.536,33	

Tablo 8. Mali yapı oranlarının hesaplanmasında kullanılan veriler (Sakarya) (2018)

¹ Sayıştay Düzenlilik Denetim Raporu’nda yer alan “yapılandırılan faaliyet alacaklarına ilişkin tutarların ilgili muhasebe hesaplarında izlenmemesi sonucunda kurumun mali tablolarında 122 ve 222 nolu hesabın 750.365,25 TL eksik tutarlar ile yer aldığı görülmüştür. Söz konusu durum mali tabloların doğruluğunu ve güvenilirliğini de etkilemektedir” ifadesi ilgili hesapların detaylı incelenmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. (T.C. Sayıştay Başkanlığı, Sakarya Sapanca Belediyesi 2018 Yılı Sayıştay Düzenlilik Denetim Raporu, 2018, s. 32.)

Belediyelerin Borç Ödeme Gücünün Analizi
(Muğla-Sakarya Belediyeleri Örneği)

SAKARYA				
	Büyükşehir	Adapazarı	Arifiye	Erenler
Kısa Vadeli Banka Kredileri	15.275.219,68	3.062.190,98	0	28.052,24
Uzun Vadeli Banka Kredileri	91.034.353,69	17.705.674,53	5.046.525,91	28.048.888,20
Banka Kredileri Toplamı	106.309.573,37	20.767.865,51	5.046.525,91	28.076.940,44
Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar	210.703.961,49	30.280.748,64	12.318.185,60	10.783.224,60
Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar	733.101.110,65	61.109.643,96	5.415.065,46	37.762.945,51
Özkaynaklar	468.734.074,79	192.228.649,33	23.138.469,44	91.401.930,11
Sürekli Sermaye	1.201.835.185,44	253.338.293,29	28.553.534,90	129.164.875,62
Yabancı Kaynak Toplamı	943.805.072,14	91.390.392,60	17.733.251,06	48.546.170,11
Maddi Duran Varlıklar	1.035.024.341,96	171.242.771,94	15.204.134,86	91.702.877,54
Duran Varlıklar	1.217.382.695,99	188.804.070,55	14.438.692,55	95.940.559,86
Aktif Toplamı	1.412.539.146,93	283.619.041,93	40.871.720,50	139.948.100,22
	Karasu	Sapanca	Serdivan	
Kısa Vadeli Banka Kredileri	30.971.687,82	0	3.071.109,96	
Uzun Vadeli Banka Kredileri	0	1.053.034,13	10.721.834,62	
Banka Kredileri Toplamı	30.971.687,82	1.053.034,13	13.792.944,58	
Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar	70.923.925,48	36.380.853,93	18.962.790,53	
Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar	126.218,60	1.273.034,13	28.890.379,93	
Özkaynaklar	59.612.195,97	46.000.941,84	447.781.142,81	
Sürekli Sermaye	59.738.414,57	47.273.975,97	476.671.522,74	
Yabancı Kaynak Toplamı	71.050.144,08	37.653.888,06	47.853.170,46	
Maddi Duran Varlıklar	61.695.559,76	39.823.591,89	440.313.405,82	
Duran Varlıklar	63.397.218,58	43.236.979,70	441.230.075,39	
Aktif Toplamı	130.662.340,05	83.654.829,90	495.634.313,27	

Mali yapı oranlarının hesaplanmasında kullanılan veriler incelendiğinde kısa ve uzun vadeli banka kredisi kullanımının düşük düzeyde olduğu, hatta Fethiye ve Marmaris belediyelerinin banka kredisi kullanmadığı, Arifiye ve Sapanca belediyelerinin kısa vadeli banka kredisi, Karasu Belediyesi'nin ise uzun vadeli banka kredisi kullanmadığı görülmektedir. Ancak Muğla Büyükşehir Belediyesi, Datça ve Köyceğiz belediyeleri ile Sakarya Büyükşehir Belediyesi, Adapazarı, Erenler, Karasu ve Serdivan belediyelerinin banka kredileri tutarları, kısa vadeli yabancı kaynaklar içinde nispeten yüksek düzeydedir. Tablolardan Dalaman ve Karasu belediyelerinin kısa vadeli banka kredilerinin uzun vadeli banka kredilerinden yüksek olduğu, sürekli sermaye (uzun vadeli yabancı kaynaklar + özkaynaklar) ve pasif toplamı açısından incelendiğinde Sakarya Büyükşehir Belediyesi dışındaki belediyelerin özkaynak payının hem sürekli sermaye hem de pasif toplam içinde oldukça yüksek düzeyde olduğu, duran varlık ve aktif toplamı açısından değerlendirildiğinde de belediyelerin varlıklarının önemli bir kısmının duran varlıklardan oluştuğu görülecektir.

Tablo 7 ve Tablo 8'deki veriler kullanılarak belediyelerin hesaplanan mali yapı oranları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 9. Mali yapı oranları (Muğla ve Sakarya)

MUĞLA				
	Büyük-şehir	Bodrum	Dalaman	Dağca
Borçlanma Oranı (Yabancı Kaynaklar / Aktif Toplamı)	0,10	0,24	0,07	0,14
Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar / Aktif Toplamı	0,04	0,12	0,07	0,07
Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar / Aktif Toplamı	0,07	0,12	0,00	0,04
Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar / Toplam Yabancı Kaynaklar	0,36	0,50	0,94	0,62
Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar / Sürekli Sermaye	0,07	0,14	0,005	0,05
Özkaynak / Aktif Toplamı	0,90	0,76	0,93	0,83
Özkaynaklar / Toplam Yabancı Kaynaklar	8,67	3,14	13,17	7,07
Duran Varlıklar / Yabancı Kaynaklar	8,84	3,35	8,60	7,25
Duran Varlıklar / Özkaynaklar	1,02	1,07	0,65	0,65
Duran Varlıklar / Sürekli Sermaye	0,95	0,95	0,92	0,97
Maddi Duran Varlıklar / Özkaynaklar	0,83	1,01	0,59	1,02
Maddi Duran Varlıklar / Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar	11,30	6,37	128,75	18,78
Banka Kredileri / Aktif Toplamı	0,04	0,02	0,01	0,05
Banka Kredileri / Toplam Yabancı Kaynaklar	0,36	0,10	0,12	0,42
Kısa Vadeli Banka Kredileri / Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar	0,06	0,04	0,07	0,04
	Fethiye	Köyce-ğiz	Marmaris	Ortalama
Borçlanma Oranı (Yabancı Kaynaklar / Aktif Toplamı)	0,05	0,57	0,04	0,17
Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar / Aktif Toplamı	0,05	0,34	0,01	0,10
Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar / Aktif Toplamı	0,00	0,23	0,02	0,07
Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar / Toplam Yabancı Kaynaklar	1,00	0,60	0,38	0,63
Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar / Sürekli Sermaye	0,00	0,35	0,02	0,09
Özkaynak / Aktif Toplamı	0,95	0,43	0,96	0,82
Özkaynaklar / Toplam Yabancı Kaynaklar	17,97	0,76	26,90	11,10
Duran Varlıklar / Yabancı Kaynaklar	15,86	0,57	21,54	9,43
Duran Varlıklar / Özkaynaklar	0,88	0,75	0,80	0,83
Duran Varlıklar / Sürekli Sermaye	0,97	0,88	0,49	0,88
Maddi Duran Varlıklar / Özkaynaklar	0,87	0,55	0,78	0,81
Maddi Duran Varlıklar / Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar	-	1,04	34,02	33,38
Banka Kredileri / Aktif Toplamı	0,00	0,23	0,00	0,05
Banka Kredileri / Toplam Yabancı Kaynaklar	0,00	0,40	0,00	0,20
Kısa Vadeli Banka Kredileri / Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar	0,00	0,003	0,00	0,03
SAKARYA				
	Büyük-şehir	Adapazarı	Arifiye	Erenler
Borçlanma Oranı (Yabancı Kaynaklar / Aktif Toplamı)	0,67	0,32	0,43	0,35
Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar / Aktif Toplamı	0,15	0,11	0,30	0,08
Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar / Aktif Toplamı	0,52	0,22	0,13	0,27
Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar / Toplam Yabancı Kaynaklar	0,22	0,33	0,69	0,22
Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar / Sürekli Sermaye	0,61	0,24	0,19	0,29

Belediyelerin Borç Ödeme Gücünün Analizi
(Muğla-Sakarya Belediyeleri Örneği)

Özkaynak / Aktif Toplamı	0,33	0,68	0,57	0,65
Özkaynaklar / Toplam Yabancı Kaynaklar	0,50	2,10	1,30	1,88
Duran Varlıklar / Yabancı Kaynaklar	1,29	2,07	0,81	1,98
Duran Varlıklar / Özkaynaklar	2,60	0,98	0,62	1,05
Duran Varlıklar / Sürekli Sermaye	1,01	0,75	0,51	0,74
Maddi Duran Varlıklar / Özkaynaklar	2,21	0,89	0,66	1,00
Maddi Duran Varlıklar / Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar	1,41	2,80	2,81	2,43
Banka Kredileri / Aktif Toplamı	0,08	0,07	0,12	0,20
Banka Kredileri / Toplam Yabancı Kaynaklar	0,11	0,23	0,28	0,58
Kısa Vadeli Banka Kredileri / Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar	0,07	0,10	0,00	0,003
	Karasu	Sapanca	Serdivan	Orta- lama
Borçlanma Oranı (Yabancı Kaynaklar / Aktif Toplamı)	0,54	0,45	0,10	0,41
Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar / Aktif Toplamı	0,54	0,43	0,04	0,24
Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar / Aktif Toplamı	0,001	0,02	0,06	0,17
Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar / Toplam Yabancı Kaynaklar	1,00	0,97	0,40	0,55
Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar / Sürekli Sermaye	0,002	0,03	0,06	0,20
Özkaynak / Aktif Toplamı	0,46	0,55	0,90	0,59
Özkaynaklar / Toplam Yabancı Kaynaklar	0,84	1,22	9,36	2,46
Duran Varlıklar / Yabancı Kaynaklar	0,89	1,15	9,22	2,49
Duran Varlıklar / Özkaynaklar	1,06	0,94	0,99	1,18
Duran Varlıklar / Sürekli Sermaye	1,06	0,91	0,93	0,84
Maddi Duran Varlıklar / Özkaynaklar	1,03	0,87	0,98	1,09
Maddi Duran Varlıklar / Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar	488,80	31,28	15,24	77,82
Banka Kredileri / Aktif Toplamı	0,24	0,01	0,03	0,11
Banka Kredileri / Toplam Yabancı Kaynaklar	0,44	0,03	0,29	0,28
Kısa Vadeli Banka Kredileri / Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar	0,44	0,00	0,16	0,11

Aktif toplam içindeki toplam yabancı kaynaklar oranını ifade eden borçlanma oranı (kaldıraç oranı) ortalamaları incelendiğinde Muğla ilindeki belediyelerin (0,17) Sakarya ilindeki belediyelerden (0,41) daha olumlu olduğu, her iki ildeki belediyelerin de ortalamalarının standart oran olan 0,50'nin altında kaldığı görülecektir. Bu durum, belediyelerin varlıklarının finansmanında, yabancı kaynaklardan çok özkaynak kullandığını göstermektedir. Borçlanma oranı standardın üzerinde gerçekleşen belediyeler; Köyceğiz, Sakarya Büyükşehir ve Karasu belediyeleridir.

Kısa vadeli yabancı kaynakların aktif toplam içindeki payların ortalamaları, Muğla ilindeki belediyelerin (0,10) Sakarya ilindeki belediyelerden (0,24) daha düşük olduğunu göstermektedir. Muğla ilinde il ortalamasının üzerinde orana sahip belediye Köyceğiz ve Bodrum belediyeleri iken Sakarya ilinde Arifiye, Karasu ve Sapanca belediyeleri il ortalamasının üzerinde oranlara sahiptir. Kısa vadeli yabancı kaynakların aktif toplam içindeki payının

mümkün olduğu kadar düşük olması isteneceğinden Muğla ilindeki oranların daha olumlu olduğu ifade edilebilir.

Uzun vadeli yabancı kaynakların aktif toplam içindeki payların ortalamaları, Muğla ilindeki belediyelerin (0,07) Sakarya ilindeki belediyelerden (0,17) daha düşük olduğunu göstermektedir. Muğla ilinde il ortalamasının üzerinde orana sahip belediye Köyceğiz ve Bodrum belediyeleri iken Sakarya ilinde Büyükşehir, Adapazarı ve Erenler belediyeleri il ortalamasının üzerinde oranlara sahiptir.

Kısa vadeli yabancı kaynakların yabancı kaynaklar toplamı içindeki payların ortalamaları, Muğla ilindeki belediyelerin (0,63) Sakarya ilindeki belediyelerden (0,55) daha yüksek olduğunu göstermektedir. Muğla ilinde il ortalamasının üzerinde orana sahip belediye Dalaman Belediyesi iken Sakarya ilinde Arifiye, Karasu ve Sapanca belediyeleri il ortalamasının üzerinde oranlara sahiptir. Kısa vadeli yabancı kaynakların standart oranı (1/3'ten düşük) dikkate alındığında her iki ildeki belediyelerin ortalamalarının standardın oldukça üzerinde olduğu görülecektir. Bahsedilen standardın altında kalan sadece Sakarya Büyükşehir ve Erenler belediyeleri bulunmaktadır. Kısa vadeli yabancı kaynakların yabancı kaynaklar içinde yüksek orana sahip olması, varlıkların finansmanında bu kaynağın kullanıldığını göstermekte ve her iki ildeki belediyeler açısından olumsuz olduğu değerlendirilebilir.

Sürekli sermaye (uzun vadeli yabancı kaynak + özkaynak) içindeki uzun vadeli yabancı kaynak paylarının ortalamaları, Muğla ilindeki belediyelerin (0,09) Sakarya ilindeki belediyelerden (0,20) daha düşük olduğunu göstermektedir. Bu durum Muğla ilindeki belediyelerin daha düşük oranda uzun vadeli yabancı kaynak kullandığını göstermektedir. Bu aynı zamanda Muğla ilindeki belediyelerin sürekli sermaye içindeki payının oldukça yüksek olduğunu göstermektedir. Daha az uzun vadeli yabancı kaynak oranı bulunan Muğla ilindeki ortalamalar, bu belediyeler için olumlu bir göstergedir.

Özkaynakların aktif toplam içindeki payların ortalamaları, Muğla ilindeki belediyelerin (0,82) Sakarya ilindeki belediyelerden (0,59) daha yüksek olduğunu göstermektedir. Muğla ilinde il ortalamasının altında orana sahip belediyeler Köyceğiz ve Bodrum belediyeleri iken Sakarya ilinde Büyükşehir, Arifiye, Karasu ve Sapanca belediyeleri il ortalamasının altında oranlara sahiptir. Özkaynakların aktif toplam içindeki payın 0,50'nin üzerinde olması gerektiğini ortaya koyan standart oran göz önüne alındığında, her iki ildeki belediyelerin ortalamalarının standardın üzerinde olduğu söylenebilir. Bu

durum, belediyelerin varlıklarının finansmanda özellikle özkaynak kullandığını göstermektedir.

Özkaynak toplamının yabancı kaynak toplamına oranı ortalaması, Muğla ilindeki belediyelerin (11,10) Sakarya ilindeki belediyelerden (2,46) çok daha yüksek olduğunu göstermektedir. Bu durum ortalamalara göre Muğla ilindeki belediyelerin kaynak dağılımının daha olumlu olduğunu göstermektedir. Özkaynak toplamının yabancı kaynak toplamına oranı standardının 1 olduğu göz önüne alındığında, her iki ildeki belediyelerin ortalamalarının standardın üzerinde olduğu görülecektir. Her iki ildeki belediyelerin varlıklarının finansmanında özellikle özkaynaklarını kullandığı söylenebilir.

Duran varlıkların finansmanında hangi kaynakların kullanıldığını gösteren “duran varlıkların yabancı kaynaklara oranı” ortalaması, her iki ildeki belediyede de varlıkların özkaynaklarla finanse edildiğini göstermektedir. Bu oranın, Muğla ilindeki belediyelerdeki ortalaması (9,43) Sakarya ilindeki belediyelerin ortalamasının (2,49) oldukça üzerindedir.

“Duran varlıkların özkaynaklara oranı” ortalaması, Muğla ilindeki belediyelerin (0,83) Sakarya ilindeki belediyelerden (1,18) daha düşük olduğunu göstermektedir. Bu oranın 1’in altında olmasının olumlu olarak değerlendirildiği göz önüne alındığında, bahsedilen oranın Muğla ilindeki belediyelerde daha olumlu olduğu söylenebilir. “Duran varlıkların sürekli sermayeye oranı” ortalaması, Muğla ilindeki belediyelerde (0,88) Sakarya ilindeki belediyelerde (0,84) olarak gerçekleşmiştir. Bu oranın 1’in altında olması istendiği için her iki belediye açısından da hesaplanan oranların olumlu olduğu ifade edilebilir.

“Maddi duran varlıkların özkaynaklara oranı” ortalaması, Muğla ilindeki belediyelerin (0,81) Sakarya ilindeki belediyelerden (1,09) daha düşük olduğunu göstermektedir. Bu ortalamalar, Muğla ilindeki belediyelerin duran varlık finansmanında özkaynakla birlikte, yabancı kaynak kullandığı göstermektedir. “Maddi duran varlıkların uzun vadeli yabancı kaynaklara oranı” ortalaması, Muğla ilindeki belediyelerin (33,38) Sakarya ilindeki belediyelerden (77,82) daha düşük olduğunu göstermektedir.

Banka kredilerinin aktif toplam içindeki paylarının ortalaması, Muğla ilindeki belediyelerin (0,05) Sakarya ilindeki belediyelerden (0,11) daha düşük olduğunu göstermektedir. Banka kredilerinin toplam yabancı kaynak içindeki paylarının ortalaması, Muğla ilindeki belediyelerin (0,20) Sakarya ilin-

deki belediyelerden (0,28) daha düşük olduğunu göstermektedir. Benzer şekilde banka kredilerinin kısa vadeli yabancı kaynak içindeki paylarının ortalaması, Muğla ilindeki belediyelerin (0,30) Sakarya ilindeki belediyelerden (0,11) daha düşük olduğunu göstermektedir. Banka kredileri ile ilgili bu üç oran birlikte değerlendirildiğinde, daha az banka kredisi oranına sahip olan Muğla ili belediyeleri için olumlu bir durum olarak değerlendirilebilir.

Tartışma ve Sonuç

İşletmelerde uzun yıllardır yaygın olarak kullanılan mali analiz teknikleri son yıllarda kâr amacı gütmeyen kurumların mali yapılarının ve faaliyet sonuçlarının analizinde de kullanım alanı bulmuştur. Kurumların mali verilerinden daha detaylı ve anlamlı sonuçların elde edilmesi amacıyla yapılan mali analiz tekniklerinden en kapsamlısı oran analizidir. Hesaplanmasındaki kolaylık, kurumların karşılaştırılmasına imkan vermesi ve belirlenmiş standartlar olması nedeniyle oran analizi sık kullanılan bir tekniktir.

Oran analizi ile kurumların likidite durumu, mali yapısı, kârlılık düzeyi, faaliyet etkinliği ve piyasadaki durumuna ilişkin bilgilere ulaşılabilmektedir.

Çalışma kapsamında, belediyelerin kısa ve uzun vadeli borç ödeme gücünün belirlenmesi amacıyla, nüfusları birbirine yakın olan Muğla ve Sakarya ilindeki belediyelerin likidite ve mali yapı oranları hesaplanmıştır. Çalışma sonucunda elde edilen veriler, genel olarak belediyelerin kısa vadeli borç ödeme güçlerinin yüksek olduğunu, Muğla ilindeki belediyelerin kısa vadeli borç ödeme gücünü ifade eden likidite oranlarının ortalamasının Sakarya ilindeki belediyelerin ortalamasından yüksek olduğunu göstermiştir.

Likidite oranları kapsamında hesaplanan kısa vadeli alacakların dönen varlıklar ve aktif toplama oranları, Muğla ilindeki belediyelerde Sakarya ilindeki belediyelerin ortalamalarından yüksek olduğu tespit edilmiştir. Kısa vadeli alacaklar içinde yer alan hesap gruplarının detaylı incelenmesi sonucunda faaliyet alacaklarının, bu hesap grubu içinde de “gelirlerden takipli alacaklar” ve “gelirlerden tecilli ve tehirlil alacaklar” hesaplarının paylarının oldukça yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Bu durum, Muğla ilindeki belediyelerin alacakları tahsilde sorunlar yaşadığını, bu durumun da ilgili belediyelerin likidite ihtiyacını artıracığı sonucuna varılmıştır.

Belediyelerin genel anlamda uzun vadeli borç ödeme gücünü ortaya koyan mali yapı oranları değerlendirildiğinde, Muğla ilindeki belediyelerinin

Sakarya ilindeki belediyelerinden daha olumlu olduğu sonucuna varılmıştır. Her iki ildeki belediyelerin özkaynaklarının oldukça yüksek oranda olduğu tespit edilmiştir. Banka kredisi kullanımları açısından elde edilen sonuçlara göre Muğla ilindeki belediyelerin daha düşük oranda banka kredisi kullandığı belirlenmiştir.

Çalışmada yapılan analiz, tek dönemi kapsayan statik analizdir. Bu tür çalışmaların, birkaç yılı kapsayan verilerden hareketle dinamik analiz olarak yapılması, yıllar itibariyle oranlarda ortaya çıkabilecek değişimin tespit edilmesinde ve yorumların bu değişime göre yapılmasında ilgililere daha fazla bilgi verebilecektir.

Uzun dönemlere ilişkin ve farklı ülke belediyelerine ilişkin yapılacak hesaplamalar sonucunda belediyelere ilişkin likidite ve mali yapı oranları ile ilgili standartların geliştirilmesi, sonraki dönemlerde yapılacak analizlere ışık tutacaktır.

EXTENDED ABSTRACT

**Analysis of Municipalities' Debt Payment Power
Example of Muğla-Sakarya Municipalities**

*

İrfan Özen

Muğla Sıtkı Koçman University

Although financial statement analysis has been used for different purposes for many years in businesses, it can be said that financial statement analysis is new in non-profit organizations. For this reason, it is difficult to say that there are enough studies on non-profit institutions both in academic and in practice. Despite this, it can be said that there has been an increase in academic studies on this subject, especially in recent years.

Numerous information in the financial statements of the institutions can be made more useful and appropriate with financial analysis. For this purpose, different analysis techniques are used. Analysis techniques used in financial statement analysis; ratio analysis, vertical analysis, horizontal analysis and trend analysis. Although it is done for different purposes, one of the most used analysis techniques by both businesses and public institutions is ratio analysis. Within the scope of ratio analysis, many ratios can be calculated for various ratio groups. Two of these rate groups are rates for determining the solvency of institutions.

The sustainability of debt shows the solvency of institutions. The rate groups used in determining the debt solvency of enterprises and non-profit institutions are grouped under two headings: "liquidity ratios and financial structure ratios". The first of these rate groups is the ratios used in determining the short-term solvency, and the second, the long-term debt solvency and financial structure.

In the study, in determining the short-term debt solvency of the municipalities, together with the "current ratio, sensitive ratio and cash ratio", the short-term receivables to current assets and asset collection ratios that will provide important data are also calculated. Although the financial structure ratios are basically the ratios that determine the long-term debt solvency of institutions, they also reveal which resources are used in financing the assets.

Within the scope of the study, many financial structure ratios showing the long-term debt solvency of municipalities were calculated.

In the study, liquidity and financial structure ratios were analyzed based on the balance sheet data of metropolitan and district municipalities in two provinces whose populations are close to each other (Muğla and Sakarya) in order to determine the debt solvency of municipalities. The aim of the study is to analyze the debt solvency of Muğla and Sakarya metropolitan municipalities based on the liquidity and financial structure ratios calculated on the basis of the balance sheets of 12 district municipalities connected to them.

The data used in calculating the liquidity and financial structure ratios of the municipalities within the scope of the study are the 2018 period-end balance sheet data prepared by the relevant institutions to be used for the audit of the Court of Accounts of the relevant municipalities. Although some errors were detected in the financial statements of the municipalities in the results obtained as a result of the audits carried out by the Court of Accounts, the balance sheet data of the municipalities presented for the audit were taken as basis in the analysis.

It has been determined that the short-term debt payment capacity of the municipalities within the scope of the study is generally high, and the liquidity averages of the municipalities in Muğla province are higher than the municipalities in Sakarya. It can be said that one of the most important reasons for this high average is due to the rates realized by the Municipality of Marmaris far above the standard.

According to the findings, the current ratio (4.82), acid-test ratio (4.67) and cash ratio (0.38) of the municipalities in Muğla province are above the standard rates. While the current ratio (2.14), acid-test ratio (2.12) average of the municipalities in Sakarya province was above the standard rate, the average cash ratio (0.13) remained below the standard rate. In the study, it was determined that the "ratio of short-term receivables to current assets" in Muğla municipalities has 50% and above in municipalities other than the Metropolitan Municipality, and the ratio of short-term receivables to current assets in Sakarya is below 50% in all municipalities. .

Considering the financial structure ratios that reveal the long-term debt solvency of municipalities in general, it is concluded that the municipalities in Muğla province are more positive than the municipalities in Sakarya. It has been determined that the own funds of the municipalities in both provinces

are quite high. According to the results obtained in terms of bank loan uses, it was determined that the municipalities in Muğla province use bank loans at a lower rate.

The analysis performed in the study is a static analysis covering a single period. Conducting such studies as a dynamic analysis based on data covering a few years will provide more information to those concerned in determining the change that may occur in rates over the years and making comments according to this change.

Developing standards regarding the liquidity and financial structure ratios of municipalities as a result of calculations regarding long-term and different country municipalities will shed light on the analysis to be made in the following periods.

Kaynakça / References

- 5018 Sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu (24.12.2003), *Resmi Gazete*. / 25326.
- Akdoğan, N. ve Tenker, N. (2006). *Finansal Tablolar analizi ve mali analiz teknikleri*. 10. Baskı, Gazi Kitabevi, Ankara.
- Akdoğan, U. ve Agun, B. H. (2018). Türkiye’de belediyelerin mali sürdürülebilirliği: Birincil denge yaklaşımı. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(2), ss. 207-222.
- Arat, M. E. (2005). *Finansal analiz aracı olarak oranlar*. Marmara Üniversitesi Nihat Sayar Eğitim Vakfı Yayınları, No: 531/764, İstanbul.
- Atalay, A. (2018). *Dış kaynaklı kredilerin belediyelerin finansal sürdürülebilirliğine katkısının araştırılması*. Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi, İller Bankası, Ankara.
- Curtis, P. and Roupas, T. A. (2009). Health care finance, the performance of public hospitals and financial statement analysis. *European Research Studies*, 7(4), 199-212.
- Çiçek, Ş. E., Dikmen, S. ve Arslan, P. (2015). Türkiye’de belediyelerin performansının harcama yapıları açısından analizi. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 11 (24), 59-74.
- Dumanoğlu, S. (2005). Belediyelerde muhasebe sistemi ve hizmet maliyetlerinin takibi. *MUFAD Dergisi*, 26, 138-146.
- Ersöz, M. (2017). Kamu kurumlarında mali tablo analiz yöntemlerinin uygulanabilirliği. *Sayıştay Dergisi*, 105, 1-40.
- Göçer, K. (2015). Mali tablolar analizi: Pendik Belediyesi örneği. *Bilgi Ekonomisi ve Yönetimi Dergisi*, X(1),139-161.

- Gürsoy, C. T. (1997). *Yönetim ve maliyet muhasebesi*. Lebib Yalkın Yayınları, İstanbul.
- Kablan, A. (2016). Financial statement analysis in municipalities and an application. *International Journal of Research in Business and Social Science*, 2(3), 75-86.
- Kaygısız Ertuğ, Z. ve Girginer, N. (2015). Bütünleşik VZA ve GİA yöntemleriyle büyükşehir belediyelerinin mali etkinlik analizi: Türkiye örneği. *International Journal of Economic and Administrative Studies*, 8(15), 411-428.
- Kluza, K. (2017). Risk assessment of the local government sector based on the ratio analysis and the dea method evidence from Poland. *Eurasian Econ Rev.*, 7, 329-351.
- Mahalli İdareler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği (27.05.2016). *Resmî Gazete*. 29724.
- McDonald III, B. D. (2017). Measuring the fiscal health of municipalities. *Working Paper WP17BM*, 1-16.
- Özen, İ. (2020a). *Mali tablolar analizi*. Pedagoji Yayınları, İstanbul.
- Özen, İ. (2020b). Büyükşehir belediyelerinin alacaklarının analizi. *International Journal of Disciplines Economics & Administrative Sciences Studies*, 6(20), 509-523.
- Özkul, F. ve Alkan, B. Ş. (2017). Financial condition analysis in municipalities: A case of Turkey. *Marmara Üniversitesi Öneri Dergisi*, 12(48), 153-174.
- Rivenbark, W. C. and Roenigk, D. C. (2011). Implementation of financial condition analysis in local government. *PAQ*, Summer, 241-268.
- Serbes, H. ve Çetinkaya, Ö. (2019). Türkiye’de Belediyelerin mali tablolar temelinde yabancı kaynak yapısının analizi. *International Journal of Social Inquiry*, 12(2), 757-800.
- Sevim, Ş. ve Güngörmüş, A. H. (2002). Belediyelerde muhasebe bilgilerinin gelir-gider rasyoları analizi ile finansal kontrol ve yönetim amaçlı olarak kullanılması. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6, 143-168.
- T.C. Sayıştay Başkanlığı (2018). „Sakarya Sapanca Belediyesi 2018 Yılı Sayıştay Düzenlilik Denetim Raporu, 2018.
- TAŞ, H. (2019). Belediyelerin mali yapı analizi. iller & belediyeler. *Türkiye Belediyeler Birliği Dergisi*, 851-852, 14-18.
- Uzunali, E. ve Görmez, A. H. (2019a). Türkiye’de Büyükşehir Belediyelerinin mali yapıları ve bütçe sürdürülebilirliklerinin oran analiz yöntemiyle karşılaştırılması. *International Journal of Economic and Administrative Studies*, 25. ss. 95-118.
- Uzunali, E. ve Görmez, A. H. (2019b). Büyükşehir Belediyelerinin mali yapıları ve bütçe sürdürülebilirliği: Antalya Büyükşehir Belediyesi örneği. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12(62) 1304-1315.
- Yalkın, Y. K. (1981). *İşletmelerde mali analiz teknikleri*, 5. Baskı, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları No: 482, Ankara.

Yenisu, E. (2019). Finansal tabloların oran analizi ile incelenmesi: Adese örneği. *Aksaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (ASED)*, 3(1), 19-45.

Kaynakça Bilgisi / Citation Information

Özen, İ. (2020). Belediyelerin borç ödeme gücünün analizi: Muğla-Sakarya Belediyeleri örneği. *OPUS–Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 16(Özel Sayı), 3474-3504. DOI: 10.26466/opus.7696577